

Aristoteles

Aristoteles byl Platónovým největším žákem a zároveň odpůrcem. Narodil se roku 384 př.n.l. ve Stageíře v Thrákii, na severu Řecka. Dvacet let byl *žákem Platóna* v jeho Akademii. Po Platónově smrti žil v Malé Asii, kde se stal *vychovatel*em Alexandra Velikého. Poté se vrátil do Athén a založil filozofickou školu, zvanou **Lyceum** (řecky Lykeion). Mimo badatelské činnosti založil vlastní knihovnu a sbírku živočichů a rostlin z celého tehdejšího známého světa. Po smrti Alexandra Velikého byl, podobně jako Sókratés, obžalován z bezbožnosti. Před rozsudkem utekl do vyhnanství, kde roku 322 př.n.l. zemřel.

Dílo: z jeho rozsáhlých spisů se zachovala jen část, proto se souvisle čtou obtížně, na rozdíl od spisů Platónových.

- I. *Spisy o logice („Organon“)* – zde předkládá nástroj správného filozofického myšlení.
- II. *Spisy přírodovědné* – zde se zabýval meteorologií, živými bytostmi i duší člověka.
- III. *Spisy metafyzické* – zde se zabýval otázkami věcí, které přesahují smyslové chápání. Je to „*to, co je za fyzikou*“, jak bylo později označeno.
- IV. *Spisy etické* – vydal 10 knih, zabývajících se otázkami etiky.
- V. *Spisy o literatuře a rétorice* – napsal 3 knihy o řečnictví a jednu o básnířství.

Aristoteles se snaží o přísně vědeckou formu shromažďování poznatků a logických důkazů ze všech oborů vědeckého poznání. Jeho záběr byl velice široký, na rozdíl od Platónova pojetí, jež se opíralo hlavně o básnické ztvárnění a hledání krásy a idejí.

Logika

Název logika je odvozen od Hérakleitova pojmu „*logos*“. Je to nauka o správných formách a metodách myšlení. Neukazuje „*co*“ musíme myslet, ale „*jak*“ musíme myslet, abychom došli ke správnému výsledku. Nejdůležitější elementy logiky, jako jedné z nejabstraktnějších věd jsou:

a) Pojem

Myslíme v pojmech. Aby bylo naše myšlení správné, musí pracovat se správnými pojmy. Správné pojmy získáme pomocí *definice*. Tato musí zařadit objekt do příslušné *třídy*, která obecně definuje tento objekt (např. *Myš je savec*). Dále musí tento objekt odlišit od objektů stejné třídy (např. *Myš je hraboš*).

Dále existují pojmy **vyšší (rodový pojem) a nižší (druhový pojem) obecnosti**. Živočich je obecnější pojem než např. liška. Můžeme sestupovat od nejobecnějších pojmů až po ty nejkonkrétnější, jež se nedají dále dělit.

Aristoteles se snaží o to, aby se při sestupu od obecného k zvláštnímu a naopak nevynechal žádný článek.

b) Kategorie

Zde si Aristoteles nejprve zvolí libovolný pojem a zjišťuje, zda jej lze či nelze dále odvodit z rodových pojmů. Takto nachází celkem **10 kategorií**.

c) Soud

Pojmy se spojují ve věty (*soudy*). Aristoteles podle typu soudu rozlišuje:

1. **kladné** – „Tento kůň je hnědý“.
2. **záporné** – „Tento kůň není hnědý“.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list byl vytvořen v rámci projektu
"Nová cesta za poznáním", reg. č.
CZ.1.07/1.5.00/34.0034, za finanční podpory
Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.

Uvedená práce (dílo) podléhá licenci Creative Commons
Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko

3. **obecné** – „Všechny koně mají kopyta“.
4. **částečné** - „Někteří koně jsou hřebci“.
5. **jednotlivé** – „Tento kůň je nemocný“.
6. **prostě vypovídající** – „Tento kůň cválá“.
7. **nutně vypovídající** – „Tento kůň *musí* být prodán“.
8. **vypovídající možnost** – „Tento kůň *možná* zvítězí“.

d) **Úsudek**

Soudy spojujeme v úsudky. Myšlení se odehrává v úsudcích. Úsudek je „řeč“, ve které z určitých předpokladů vzniká něco nového. V centru nauky stojí tzv. „*sylogismus*“. Tvoří ji tři části:

obecná věta horní – „Všichni lidé jsou smrtelní“.

speciální věta dolní – „Sókratés je člověk“.

závěr – „I Sókratés je smrtelný“.

e) **Důkaz**

Úsudky se spojují v důkazy. Důkaz je odvození jedné věty z jiných vět pomocí postupných úsudků. To, z čeho má být nějaké tvrzení dokázáno, musí být samo dokazatelné. Při tomto stálém postupu se dostaneme na nejobecnější věty, jež nelze dále dokazovat. Nejvýše stojí tzv. *zásada sporu*. „To, co je, nemůže zároveň v témže ohledu nebýt“.

f) **Indukce**

Je to postup, při kterém větu dokazujeme na mnoha jednotlivých případech. Tímto způsobem ovšem nedosáhneme absolutní jistoty, nýbrž jen určité míry pravděpodobnosti, protože při dokazování se vždy může najít případ, který jsme opomněli nebo se vyskytl později. Indukcí se Aristoteles opírá o spolehlivost smyslového poznání, na rozdíl od Platóna, který smyslové poznání zavrhuje.

Literatura:

Störig, H.J. *Malé dějiny filozofie* vydalo nakladatelství Zvon Praha 1991, ISBN 80-7113-041-9